

Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi

MINNA YLIKÄNNÖ

Johdanto

Työn ja perheen yhteensovittaminen on nous-
sut taas kerran lehtien otsikoihin ja keskustelun
aiheeksi, kun Sari Sarkomaa päätti jättää työnsä
opetusministerinä vedoten siihen, että äitiyttä ei
voi ulkoistaa. Yhä vieläkin keskustelu lastenhoi-
dosta ja lapsen parhaasta keskittyy äitiyden ympä-
rille. Harvoin näissä keskusteluissa nostetaan esil-
le perheen isän roolia tai sitä, miten hoivavastuu
perheessä on jaettu.

Isien vanhempainvapaiden puolesta on puhut-
tu jo pitkään. Tehdyt tutkimuksen osoittavat, että
isät käyttävät aiempaa enemmän hyväksi oikeut-
taan jäädä pienen lapsen kanssa kotiin (ks. esim.
Lammi-Taskula 2003 & 2007; Takala 2005; Hä-
mäläinen & Takala 2007). Työn ja perheen yhe-
teensovittamisen näkökulmasta vanhempain-
vapaat ovat vain osa perheiden ajankäyttöä ja sen
jakamiseen liittyvää problematiikkaa (ks. esim.
Salmi & Lammi-Taskula 2004). Siksi tarkaste-
lun kohteeksi pitäisi yhtä lailla nostaa työssäkäy-
vien vanhempien lasten kanssa vapaa-ajalla viet-
tämän ajan määrä ja laatu. Kaikissa perheissä isä
ei käytä oikeutta isyys- ja vanhempainvapaisiin,
mutta se ei tarkoita, ettei isä osallistuisi muutoin
lastenhoitoon.

Vaikka suuntana on osallistuvampi isyys, on
vastuu lastenhoidosta yhä pääasiallisesti äideillä
(Nieminen 2008, 46). Isien ajankäyttöä ohjaa-
vat yhtäältä perinteiset arvot, jotka muuttuvat hi-
taasti. Yhä vielä normaalina pidetään perhettä,
jossa äiti hoitaa kodin ja lapset ja isä vastaa per-
heen elatuksesta (Lammi-Taskula 2007, 51). Toi-
saalta ajankäyttöä ohjaavat modernin yhteiskun-
nan odotukset. Uuden ajan isän odotetaan otta-
van äidin rinnalla yhtäläisen vastuun lasten- ja
kodinhoidosta.

Perheiden ajankäyttö perustuu pitkälti puoli-
soiden arvomaailmaan ja näkemyksiin vanhem-
pien rooleista. On myös kiinni perheen sisäisis-
tä valta- ja neuvottelukuvioista, millaiseksi ajan-
käyttö lapsiperheessä muotoutuu. Tärkeää per-
heen hyvinvoinnin kannalta olisi, että ajankäytös-
sä löytyisi molempia vanhempia tyydyttävä tasa-
paino työn, perhe-elämän ja oman ajan välillä.

Käsillä olevassa tutkimuksessa kiinnostuksen
kohteena on isien ajankäyttö ja se, miten lasten-
hoitoon käytetty aika jakaantuu perheissä. Puhu-
taan paljon ”uudesta isyydestä” ja siitä, että isät
osallistuisivat äitien rinnalla aiempaa aktiivisem-
min lasten ja kodin hoitoon. Isien hiljalleen kas-
vanut kiinnostus vanhempainvapaita kohtaan
antaisi olettaa, että myös työn ohessa vapaa-ajal-
la isät käyttäisivät aiempaa enemmän aikaa las-
tenhoitoon. Tosin tasa-arvobarometrin mukaan
ei perheen sisäisessä vastuunjaossa ole tapahtu-
nut suuriakaan muutoksia viimeisten kymmenen
vuoden aikana (Nieminen 2008, 46), mikä viit-
taisi siihen, että mahdollinen muutos isien ajan-
käytössä on vähäinen.

Aineistona tutkimuksessa käytetään Tilastokes-
kuksen vuosina 1987–1988 ja 1999–2000 kerää-
miä ajankäyttöaineistoja. Sekä kuvailevin että se-
littävin menetelmin tarkastellaan sitä, miten pal-
jon työssä käyvät isät osallistuvat ajallisesti lasten-
hoitoon perheissä ja onko ajankäyttö sen suhteen
muuttunut 1990-luvulla. Vaikka uudempikin ai-
neisto on jo melko vanha, saadaan kuitenkin tär-
keää tietoa siitä, millaisia muutoksia ajankäytössä
on tapahtunut. Oletuksena on, että isät käyttävät
aiempaa enemmän aikaa lastenhoitoon. Mielen-
kiintoista onkin nähdä, miten suuri muutos on,
jos sellainen on tapahtunut, ja miten isien muu
ajankäyttö on sen myötä muuttunut. Onko ai-
kaa käytetty esimerkiksi vähemmän työnteekoon,

vai onko oman ajan määrä vähentynyt? Aikaa on vuorokaudessa aina 24 tuntia, ja sen voi käyttää monin eri tavoin.

Isien rooli ja ajankäyttö perheissä aiempien tutkimusten valossa

Isät ovat perinteisesti käyttäneet vähemmän aikaa lasten hoitoon kuin äidit (Leslie & al. 1991; Peterson & Gerson 1992; McBride & Mills 1993; Pleck 1997; Huttunen 2000). Yhteiskunnallisessa keskustelussa isien osallistuminen lastenhoitoon nähdään kuitenkin tärkeänä, ja myös tehdyt tutkimukset osoittavat, että se on hyväksi sekä isälle itselleen että lapsille ja äideille. Isät, jotka osallistuvat aktiivisesti lastenhoitoon, kokevat, että heidän suhteensa lapsiin on kiinteämpi (Russell 1982) ja että he ovat onnistuneet isinä paremmin (Baruch & Barnett 1986). Lapsille isien aktiivinen hoiva merkitsee mm. heikompa perinteisten sukupuoliroolien omaksumista (Carlson 1984).

Kun isä kantaa suuremman osan hoivavastuusta, myös äiti pystyy keskittymään uraansa ja saa lisäksi työn vastapainoksi enemmän omaa aikaa. Noin puolessa suomalaisista perheistä vastuu lastenhoidosta jakautuu sekä isälle että äidille. Tasa-arvobarometrin mukaan pääasiallisesti naisen vastuulla lastenhoito on kuitenkin yhä 40 prosentissa suomalaisperheitä. Yksin miesten vastuulla lastenhoito on vain 1–2 prosentissa perheistä. (Nieminen 2008, 46; Takala 2005, 13.) Miehet ovat kuitenkin naisten kanssa samaa mieltä siitä, että isien tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen (Nieminen 2008, 23).

Näkemykset tasa-arvoisemmasta lastenhoidon vastuun jakautumisesta ovat siis ainakin osittain myönteiset. Vallalla on kuitenkin yhä myös perinteisempiä käsityksiä siitä, että lasten hoivavastuu kuuluu ensi sijassa äideille (Lammi-Taskula 2007, 52). Jopa perhevapaita pitäneiden miesten keskuudessa reilusti yli kolmannes on sitä mieltä, että pienten lasten hoito kuuluu ensisijaisesti äidille (Takala 2005, 14). Tällaiset näkemykset eivät voi olla vaikuttamatta lastenhoitovastuun jakautumiseen perheissä.

Voidaan kuitenkin sanoa, että miesten rooli perheissä on muuttunut. Vielä puoli vuosisataa sitten isälle kuuluivat lähinnä perheen suurten päätösten tekeminen ja kurinpito. Vaikka isä oli sitoutunut perheeseensä, konkreettisen vastuun

lapsista ja kodinhoidosta kantoi äiti. 1970-luvulla ”perinteisen” isän rinnalle nousi ”avustava isä”, joka oli aiempaa kiinnostuneempi isyydestä, lastenhoidosta ja kotitöistä. Isästä tuli läsnä olevampi, vaikkakin äidin rooli kotona oli yhä korostuneempi. (Huttunen 1993, 9.)

Tultaessa 2000-luvulle perheet ovat muuttuneet kooltaan ja elämistavoiltaan, eikä nykyään voida enää vetää tiukkaa rajaa kodin sisäpuoliselle äidille ja kodin ulkopuoliselle isälle (Mäkelä 1993, 5). Puhutaan paljon ”uudesta isyydestä”, jossa isä osallistuu perheessä sekä kodin että lasten hoitoon tasapuolisesti äidin kanssa. Hän myös kokee olevansa lapsilleen yhtä tärkeä kuin äiti. (Huttunen 1993, 8, 10; ks. myös Harris & Morgan 2001; Vuori 2004; Takala 2005.)

Äidin ajankäytön kannalta ”uusi isä” on varmasti tervetullut. Isän osallistuessa tasavertaisesti lastenhoitoon ja kotitöihin hän tarvitsee puolisoa vähemmän neuvomaan näihin liittyvissä asioissa. Tällöin äiti saa itselleen aikaa ilman huolta siitä, miten lapset pärjäävät. Naisillahan on erityisesti lapsiperheissä havaittu stressitason nousevan työpäivän jälkeen, kun se miehillä laskee (ks. esim. Lundberg & al. 1994; Lundberg & Frankenhaeuser 1999). Kun vastuulla on lastenhoidon lisäksi suurin osa kotitöistä, töiden jälkeen ei ole mahdollisuutta rentoutua. Hieman kärjistäen voidaan todeta, että kun miehet tulevat työstä kotiin lepäämään ja lataamaan akkuja, naiselle on alkamassa toinen työpäivä (ks. esim. Hochschild & Machung 2003).

On vaikea löytää mitään tiettyä syytä, mistä miesten yhä tänä päivänäkin selvästi vähäisempi osallistuminen perinteisesti naisille kuuluneisiin kodin töihin ja lastenhoitoon johtuu. Jouko Huttusen (1993, 8) mukaan joillekin miehille isyyden löytäminen voi olla vaikeaa. Hän puhuu ”pikkupoikaisista” tai ”poikamiesisistä”, jotka eivät jaksakaan kasvaa aikuisiksi ja ottaa vastuuta vanhemmuudesta. Myös vallitsevat mieskäsitykset pitävät yllä maskuliinisuuden traditiota, johon ei kuulu lasten hoivaaminen. Toisaalta myös kukaan naiskulttuuri ei ole omalta osaltaan antanut tilaa isyyden kehittyä osallistuvaan suuntaan. Äitiysideologiaan on kuulunut se, että isän rooli on lähinnä avustava äidin ollessa lasta lähellä oleva vanhempi. (Huttunen 2000, 40–43.)

Isien vähäisempi osallistuminen lastenhoitoon voi johtua myös siitä, että isät kokevat jo lapsen syntymästä lähtien itsensä huonommiksi hoivajiksi (Deutsch & al. 1993, 1155). Äiti voi puo-

lestaan herkästi ajatella osaavansa lapsen hoidon isää paremmin, koska hänellä on luontaiset ”äidin vaistot”. Vanhemmuuden taidot ovat kuitenkin kummallakin vanhemmalla pitkälti opittuja. Jos isää ei tueta lapsen hoidossa heti alkumetreista lähtien, hän voi luovuttaa vastuun äidille eikä myöhemminkään luota kykyihinsä isänä. (Huttunen 2000.) Lisäksi äidin voi olla vaikea antaa tilaa isälle, jos hän kokee olevansa korvaamaton lastenhoidossa ja kotitöissä. Jos äiti mieltää olevansa lähes yhtä kuin koti, voi ”uuden isyyden” löytäminen olla vaikeaa (ks. Mäkelä 1993). Tämä näkyy myös Helinä Mesiäislehto-Soukan (2005) tekemissä perheenisien haastatteluissa. Haastatellut miehet toivat esille, että he eivät pärjäisi kotona lasten kanssa ja että kun perheessä on pieni vauva, on parempi, että äiti on kotona.

Myös perhevapaiden pitämättä jättämisistä isät perustelevalle sillä, että ”vaimo on parempi tähän hommaan” (Takala 2005, 11). Isyysvapaita on perusteltu sillä, että ne tarjoavat isille mahdollisuuden osallistua lastensa elämään alusta lähtien (Haataja 2004, 29). Nähdään, että varhainen vastuunjako lastenhoidossa takaa sen toteutumisen myös myöhemmin, lasten kasvetta isommiksi. Kuitenkin vain noin neljä prosenttia isistä käyttää mahdollisuutensa isäkuukauteen ja vain kaksi ja puoli prosenttia sitä pidempään vanhempainvapaaseen. (Hämäläinen & Takala 2007, 28.) Suurimmaksi syyksi vanhempainvapaiden käyttämättä jättämiselle isät mainitsevat sen, että vapaan ajalta saatava päiväraha ei korvaisi riittävästi tulojen menetystä. Toisena merkittävänä syynä mainitaan se, että vapaan pitäminen vaikuttaisi haitallisesti työuraan tai työtehtävien hoitoon. (Takala 2005, 12.)

Työssä käyvien isien vähäisempään osallistumiseen lastenhoitoon vapaa-ajalla vaikuttavat varmasti ainakin osittain samat asiat kuin siihen, miksi edelleen hyvin harvat isät jäävät isyys- tai vanhempainlomalle. Työssä menestyminen ja uralla eteneminen nähdään usein vastakohtana hoivaavalle isyydelle. Tällainen näkemys voi nousta joko isästä itsestään, tai se voi olla työpaikalla vallitseva asenne. Jälkimmäisessä tapauksessa työntekijän voi olla vaikeaa neuvotella työnantajansa kanssa työtehtävien muutoksista, työaikojen joustoista tai vanhempainvapaiden pitämisestä perheen tarpeiden mukaisesti (Lammi-Taskula 2007, 132). Miesvaltaisilla aloilla voi vallita jopa isyyttä vierastava ”poikamieskulttuuri”: perheestä ei puhuta, eikä sitä oteta huomioon

esimerkiksi työvuoroista sovittaessa. Ikään kuin koko perhettä ei olisi olemassakaan. (Huttunen 2000, 46.)

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että jos isä on johtavassa asemassa ja työ on henkisesti vaativaa, on hänen osallistumisensa lastenhoitoon vähäisempää (ks. esim. Grossman & al. 1988). Johtavassa asemassa oleminen edellyttää usein pitkiä työpäiviä ja kokouksiin osallistumista myös työajan ulkopuolella. Jos työpäivät venyvät pitkiksi, on selvää, että aikaa lastenhoidolle ja lasten kanssa olemiselle ei jää paljoakaan. (Työnteon ja lastenhoidon yhteydestä enemmän ks. Barnett & Baruch 1987; Deutsch & al. 1993; Aldous & al. 1998.) Koulutuksen on puolestaan havaittu lisäävän isien osallistumista lastenhoitoon (ks. Sayer & al. 2004; Craig 2006). Korkeampi koulutus siis lisää lastenhoitoon käytettyä aikaa, mutta paljon aikaa ja henkisiä resursseja vaativa työ vähentää sitä.

Myös äidin työssäkäynnin on havaittu vaikuttavan siihen, miten paljon isät osallistuvat lastenhoitoon. Ylipäätään sen, että äiti käy töissä kodin ulkopuolella, on todettu lisäävän isän lastenhoitoon käyttämää aikaa. Se, käykö äiti ansio työssä, kun perheen lapset ovat pieniä, on pitkälti kiinni perheen sisäisistä valta- ja neuvottelusuhteista. Perheissä, joissa ovat vallalla perinteisemmät näkemykset miesten ja naisten rooleista, äiti on todennäköisemmin lasten kanssa kotona. Miehen roolina on elättää perhe, mikä tarkoittaa usein pidempiä työpäiviä ja siten myös vähempää aikaa osallistua kodin ja lasten hoitoon. Miehen suuremmat tulot tuovat hänelle myös valtaa neuvotella itselleen työn vastapainoksi vapaa-aikaa ilman kodin- ja lastenhoidollisia velvoitteita. (Deutsch & al. 1993, 1155, 1163.)

Tässä tutkimuksessa ei ole mahdollisuutta tarkastella perheen sisäisiä neuvottelu- ja valtasuhteita, vaikka isien lastenhoitoon osallistumisen kannalta oleellista on esimerkiksi se, miten nainen käyttää perheessä äitiyteen perustuvaa valtaansa. Äidin näkemykset vanhemmuudesta voivat hallita vanhempien välistä suhdetta suhteessa lapseen, jolloin mies voi helposti alistua toisen vanhemman rooliin (aiheesta enemmän mm. Lammi-Taskula 2007). Tuloksia tuleekin tarkastella ottamalla huomioon se, että kahden vanhemman perheessä ajankäyttö on aina tasapainoilua molempien vanhempien arvojen ja asenteiden välillä.

Aineistot ja menetelmät

Tutkimuksessa käytetään aineistoina Tilastokeskuksen vuosina 1987–1988 ja 1999–2000 keräämiä ajankäyttöaineistoja. Ne ovat laajoihin haastattelututkimuksiin perustuvia aineistoja, joihin osallistujat ovat pitäneet kahden vuorokauden ajan kirjaa ajankäytöstään. Vastaajien omin sanoin kirjoittamat toiminnot on koodattu 185-luokkaisen toimintoluokituksen mukaisesti. Tietoja osallistujista on kerätty lisäksi haastatteleamalla sekä liittämällä tietoja hallinnollisista rekistereistä. Ajankäyttötietojen taustamuuttujia ovat mm. pääasiallinen toiminta, ikä, elinvaihe, koulutusaste ja sosioekonominen asema (Tilastokeskus 2008).

Vanhemmassa, vuosina 1987–1988 kerättyssä ajankäyttöaineistossa perusjoukon muodostavat yli 15-vuotiaat suomalaiset. Uudempi aineisto kerättiin vuosina 1999–2000 Eurostatin ohjeiden mukaisesti perusjoukkona kotitaloudet, joista tutkimukseen mukaan tulivat kaikki niiden yli 10-vuotiaat jäsenet. Vuonna 1987–1988 kerättyssä aineistossa on yhteensä 15 352 vuorokauden eli 7 800 kohdehenkilön ajankäyttötiedot. Vuoden 1999–2000 aineisto koostuu puolestaan 10 561 vuorokauden ja 5 300 kohdehenkilön ajankäyttötiedoista.

Tätä tutkimusta varten ajankäyttöaineistot on rajattu niihin työssä käyviin miehiin ja naisiin, joiden kotitalouksissa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Lopullisissa aineistoissa miesten vuorokausia on 1 441 (1987–1988) ja 779 (1999–2000). Vastaavasti naisten vuorokausia on 1 065 ja 601. Tutkimuksessa tarkastelun kohteena on pääasialliseen toimintaan käytetty aika, sivutoimintoja tässä tutkimuksessa ei oteta mukaan tarkasteluun. Havaintoyksikkönä on vuorokausi.

Aineistot asettavat tiettyjä rajoitteita tutkimusongelman lähestymiselle. Ensinnäkin tuorein ajankäyttöaineisto on jo yli kahdeksan vuotta vanha, joten aivan ajantasaista tietoa suomalaisten ajankäytöstä ei ole saatavilla. Ajankäyttö ei kuitenkaan ole niin herkästi ajassa muuttuvaa, ettei tutkimus puolustaisi paikkaansa yhteiskuntatutkimuksen kentällä.

Toisekseen aineistoista ei ole mahdollista selvittää esimerkiksi sitä, onko kyseessä perinteinen ydinperhe, uusperhe tai esimerkiksi sijaisperhe. Tällä voi kuitenkin olla vaikutusta siihen, miten isät isyyden kokevat ja miten he haluavat sitoutua lastenhoitoon. Myöskään lasten sukupuolta ei

aineistossa ole mainittu. Aiemmissa tutkimuksissa on nimittäin havaittu, että isät viettävät enemmän aikaa poikien kuin tyttäriensä kanssa (ks. esim. NICHD 2000, ks. myös Harris & Morgan 2001).

Tutkimuksessa analyysimenetelminä käytetään suoria jakaumia sekä korrelaatio- ja varianssianalyysia. Empiirisen osan alussa kuvaillaan ajankäytön jakautumista sekä työssä käyvillä isillä että äideillä ansiotyöhön, vapaa-aikaan ja lastenhoidon. Tämän jälkeen korrelaatioanalyysin avulla tarkastellaan isien lastenhoitoon käyttämän ajan yhteyttä muuhun ajankäyttöön (ansiotyö, kotityöt, järjestötoiminta, television katselu, harrastukset). Tarkoituksena on selvittää, näyttäytyykö aiempien tutkimusten mukaisesti myös tässä tutkimuksessa työn ja lastenhoidon negatiivinen yhteys isien ajankäytössä.

Empiirisen osan lopussa pyritään varianssianalyysin avulla selittämään, mitkä tekijät vaikuttavat isien lastenhoitoon käyttämään aikaan. Selittävinä muuttujina käytetään sekä isän että tämän puolison demografisia ja sosioekonomisia tekijöitä (ikä, koulutus, sosioekonominen asema, tulot), ansiotyöhön käytettyä aikaa ja perherakenteeseen liittyviä tekijöitä (lasten lukumäärä, perheen nuorimman lapsen ikä). Kyseisten tekijöiden on havaittu vaikuttavan isien lastenhoitoon osallistumiseen jo aiemmissa tutkimuksissa (ks. Barnett & Baruch 1987; Deutsch & al. 1993; Aldous & al. 1998; NICHD 2000; Sayer & al. 2004; Craig 2006). Huomioitavaa on, että tutkimuksen isät ja äidit eivät automaattisesti muodosta kotitaloutta ja isien kohdalla puolisoista puhuttaessa ei siten viitata tutkimuksen äiteihin.

Tulokset

Lastenhoitoon käytetty aika ja sen muutokset

Isien lastenhoitoon käyttämä aika lisääntyi jonkin verran 1990-luvulla (taulukko 1). Samanaikaisesti äitien lasten kanssa viettämä aika hivenen väheni. Tämä osoittaisi puolisoitten välillä tapahtuneen jonkinasteista tasa-arvoistumista lastenhoidossa, vaikkakin äidit käyttävät siihen yhä isä enemmän aikaa. Näyttäisi siis siltä, että äidit ovat pystyneet lisäämään sekä työhön käyttämäänsä aikaa että ns. omaa aikaa, kun isät ovat ottaneet aiempaa enemmän vastuuta lastenhoidosta.

Vaikka isät viettävät aiempaa enemmän aikaa lastensa kanssa, on heidän ajankäyttönsä myös

ansiotyöhön lisääntynyt. Yhteistä isille ja äideille onkin, että heidän työtaakkansa on kasvanut samalla, kun vapaa-ajan määrä on vähentynyt. Isät käyttivät ansiotyöhön vuorokaudessa keskimäärin 15 ja äidit 38 minuuttia enemmän aikaa kuin kymmenen vuotta aiemmin. Vapaa-ajan määrä puolestaan vähentyi isillä 22 ja äideillä 12 minuuttia. Kun samanaikaisesti lastenhoitoon käytetty aika lisääntyi isillä keskimäärin yhdeksällä minuutilla vuorokaudessa ja äitien vähentyi neljällä minuutilla, viittaisi se perheen sisäisen lastenhoitovastuun aiempaa tasaisempaan jakautumiseen.

Isät käyttivät siis aiempaa enemmän aikaa lastenhoitoon ja työnteekoon, mutta olivat samalla menettäneet ns. omaa aikaansa keskimäärin lähes yhtä monella minuutilla päivässä. Miehet ovat siis vastanneet sekä työelämän lisääntyneisiin vaatimuksiin että yhteiskunnan kasvaneisiin odotuksiin lastenhoitovastuun tasaisemmasta jakamisesta perheissä. Samalla isät ovat joutuneet tinkimään vapaa-ajastaan. Jos ajankäytön muutokset pysyvät samansuuntaisina myös 2000-luvulla, tulevat ajankäytölliset erot miesten ja naisten välillä entisestään kaventumaan, mitä tulee lastenhoitoon, ansiotyöhön ja vapaa-aikaan.

Lasten iällä on odotetusti yhteys siihen, miten

paljon isät käyttävät aikaansa lastenhoitoon. Aikaa lastenhoitoon käytetään luonnollisesti enemmän silloin, kun lapset ovat pieniä (taulukko 2). Erot ajankäytössä työssä käyvien isien ja äitien välillä ovat suurimmat puhtaasti pienten lasten hoitoon liittyvissä asioissa, kun taas pienempiä erot ovat mm. lasten kanssa leikkimisessä, ulkoilemisessä ja lasten kuljetuksissa, etenkin kun perheen kaikki lapset ovat jo kouluikässä.

Ei ole mitenkään yllättävää, että lastenhoitoon käytetty aika vähenee, kun lapset kasvavat. Lapset itsenäistyvät ja pärjäävät useammin omillaan ilman vanhemman jatkuvaa valvontaa ja hoivaa. Lapsia ei myöskään tarvitse kuljettaa niin paljon, jos he kulkevat itsenäisesti koulumatkan sa. Lasten saavuttaessa kouluikänsä tarpeet muuttuvat enemmänkin läksyjen kanssa auttamiseksi ja muunlaisiksi tukemiseksi. Tämä näkyy sekä isien että äitien ajankäytössä.

Erityisesti pienten lasten perheiden ajankäytön kannalta on merkille pantavaa, että sekä isien että äitien ansiotyöhön käyttämä aika lisääntyi 1990-luvulla ja äideillä jopa keskimäärin tunnilla vuorokaudessa. Isien lastenhoitoon käyttämä aika on siis lisääntynyt samalla, kun äidit ovat lisänneet työhön käyttämänsä aikaa. Vaikka yhteys näiden kahden asian välillä vaikuttaisi olevan melko

*Taulukko 1. Työssä käyvien parisuhteessa elävien isien ja äitien ajankäytön jakautuminen lastenhoitoon ja muuhun lastenhoitoon sekä ansiotyöhön ja vapaa-aikaan vuosina 1987–1988 ja 1999–2000 (h.min/vrk)**

	1987–1988		1999–2000	
	isät	äidit	isät	äidit
N	1 441	1 065	780	601
Lastenhoito ja auttaminen	0,12	0,27	0,14	0,20
Lukeminen ja leikkiminen lasten kanssa	0,07	0,08	0,10	0,07
Ulkoileminen lasten kanssa	0,02	0,01	0,02	0,04
Lasten kanssa keskustelu	0,02	0,04	0,02	0,06
Muu lastenhoito	0,01	0,02	0,03	0,05
Lastenhoitoon liittyvät matkat	0,05	0,08	0,06	0,08
Lastenhoito yhteensä	0,26	0,47	0,35	0,43
Ansiotyö	8,24	7,00	8,39	7,38
Vapaa-aika**	3,56	3,33	3,34	3,21

*) Mukana olevat ajankäytön muodot eivät kata koko vuorokauden ajankäyttöä. Mukana ovat vain ne työlliset, jotka ovat olleet päiväkirjan täyttöpäivänä töissä (eivät esimerkiksi vuosilomalla, muulla vapaalla tai sairaan lapsen kanssa kotona).

**) Vapaa-ajalla tarkoitetaan tässä sitä aikaa, joka jää, kun kaikesta ajankäytöstä vähennetään ansiotyöhön, kotitöihin, lastenhoitoon ja henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämiseen (esim. ruokailu, peseytyminen, pukeutuminen) käytetty aika.

Lähde: Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistot 1987–1988 ja 1999–2000; omat laskelmat

*Taulukko 2. Työssä käyvien parisuhteessa elävien isien ja äitien ajankäytön jakautuminen lasten hoitoon ja muuhun lastenhoitoon sekä ansiotyöhön ja vapaa-aikaan vuosina 1987–1988 ja 1999–2000 lasten iän mukaan (h.min/vrk)**

	Perheen lapsista vähintään yksi alle kouluikäinen		Perheen lapset kouluikäisiä	
	1987–1988 isät/äidit	1999–2000 isät/äidit	1987–1988 isät/äidit	1999–2000 isät/äidit
N	(766/430)	(407/224)	(675/635)	(373/377)
Lasten hoito ja auttaminen	0,19/0,56	0,24/0,42	0,03/0,08	0,02/0,07
Lukeminen ja leikkiminen lasten kanssa	0,13/0,18	0,19/0,17	0,01/0,02	0,01/0,01
Ulkoileminen lasten kanssa	0,03/0,04	0,03/0,10	0,00/0,00	0,01/0,00
Lasten kanssa keskustelu	0,02/0,06	0,02/0,05	0,01/0,04	0,01/0,06
Muu lastenhoito	0,01/0,04	0,03/0,08	0,01/0,00	0,03/0,03
Lasten hoitoon liittyvät matkat	0,06/0,15	0,06/0,14	0,03/0,03	0,05/0,04
Lasten hoito yhteensä	0,43/1,36	0,55/1,31	0,07/0,13	0,13/0,14
Ansiotyö	8,22/6,31	8,42/7,32	8,47/7,20	8,36/7,42
Vapaa-aika**	3,49/3,07	3,18/2,50	4,04/3,34	3,51/3,39

*) Mukana olevat ajankäytön muodot eivät kata koko vuorokauden ajankäyttöä. Mukana vain ne työlliset, jotka ovat olleet päiväkirjan täyttöpäivänä töissä (ei esimerkiksi vuosilomalla, muulla vapaalla tai sairaan lapsen kanssa kotona).

**) Vapaa-ajalla tarkoitetaan tässä sitä aikaa, joka jää, kun kaikesta ajankäytöstä vähennetään ansiotyöhön, kotitöihin, lastenhoitoon ja henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämiseen (esim. ruokailu, peseytyminen, pukeutuminen) käytetty aika.

Lähde: Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistot 1987–1988 ja 1999–2000; omat laskelmat

selvä, on kuitenkin vaikea sanoa, kumpi on syy ja kumpi seuraus.

Joka tapauksessa isät ovat ottaneet lisää vastuuta perheen lasten hoidosta. Samanaikaisesti heidän työtaakkansa ansiotyön osalta on kasvanut ja vapaa-ajan tai ns. oman ajan määrä vähentynyt. Jostain on tingittävä, kun aikaa on rajallisesti. Tänä päivänä puhutaankin paljon aikaköyhyydestä, joka tuntuu vaivaavan yhä useampia. Seuraavaksi tarkastellaan, vaivaako aikaköhyys isiä ja millaisia toiveita heillä olisi ylimääräiselle vapaa-ajalle.

Isien kokema aikapula

Isien aiempaa suurempi vastuunotto lastenhoidosta on merkinnyt heidän vapaa-aikansa määrän vähenemistä. Samanaikaisesti työelämän lisääntyneet vaatimukset näkyvät lisääntyneenä ajankäytönä työhön. Onkin mielenkiintoista tarkastella, miten isät kokevat kiirettä ja aikapulaa silloin, kun lapset ovat pieniä, tai silloin, kun nämä ovat kasvanee isommiksi.

Ajankäyttöaineiston haastatteluosiossa tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin, olivatko he joutuneet luopumaan asioista aikapulan takia. Jo 1980-luvun lopussa enemmistö isistä koki joutuneensa luopumaan aikapulan takia sellaisista

asioista, joita he olisivat halunneet tehdä. Pienten lasten perheissä aikapulasta kärsivien isien osuus oli tuolloin 59 prosenttia, ja sellaisissakin perheissä, joissa vähintään yksi lapsi oli kouluikäinen, aikapula vaivasi yli puolta isistä (51 %).

Merkille pantavaa on kuitenkin se, kuinka paljon aikapula lisääntyi 1990-luvulla. Vuosituhannen vaihteessa aikapula vaivasi aiempaa huomattavasti useammin isiä etenkin pienten lasten perheissä, joissa kolme neljästä isästä (75 %) ilmoitti joutuneensa luopumaan asioiden tekemisestä aikapulasta johtuen. Kuten jo aiemmin havaittiin, juuri näissä perheissä isät olivat lisänneet merkittävästi sekä lastenhoitoon että työnteekoon käyttämänsä aikaa. Heillä myös ns. oma aika oli vähentynyt selvästi. Ei siis ole mikään ihme, että he kärsivät aikapulasta.

Myös perheissä, joissa osa lapsista oli kouluikässä, isät kärsivät aiempaa enemmän aikapulasta. Niissäkin kaksi kolmesta (63 %) isästä olisi halunnut tehdä asioita, joihin ei yksinkertaisesti ollut löytynyt aikaa. Aiempaa yleisemmät kokemukset siitä, että aikaa ei riitä kaikkeen, voivat johtua monestakin eri syystä. Harrastusmahdollisuuksien määrä lisääntyy jatkuvasti, ja myös taloudelliset edellytykset esimerkiksi matkustami-

selle ovat parantuneet. Ihmiset suhteuttavat ajan-käyttöään tietenkin olemassa oleviin ajankäytön mahdollisuuksiin.

Mitä isät sitten tekisivät, jos heillä olisi käytös-sään enemmän aikaa? Vielä 1980-luvun lopussa toiveita kuvastaa perinteisempi miesmalli. Aikaa toivottiin enemmän kodin huoltotoihin, kuten talon tai auton korjaukseen sekä miehisiin har-rastuksiin: metsästykseen ja kalastukseen (taulukko 3). Vuosituhannen vaihteeseen tultaessa toi-veet olivat muuttuneet pehmeämpään suuntaan. Sekä lastenhoitoon että lasten ja puolison kanssa yhdessäoloon toivottiin lisää aikaa, mikä osal-taan tukee ajatusta ”uuden isyyden” tulemisesta. Tätä ajatusta vahvistaa vielä se, että isä haluaisi olla aiempaa useammin läsnä keskustelun kaut-ta. Oma aika ja myös fyysinen kunto nähdään kuitenkin tärkeänä ja jopa aiempaa tärkeämpä-nä, sillä yhä useammat isät olisivat käyttäneet lisä-aikaa mieluusti myös esimerkiksi liikunnan har-rastamiseen.

Perheen lasten iällä näyttäisi olevan jonkin ver-ran vaikutusta siihen, mihin isät haluaisivat ai-kaansa käyttää, jos sitä olisi enemmän. Luonnol-lisesti lastenhoitoon haluttaisiin käyttää enemmän aikaa silloin, kun lapset ovat pienempiä. Myös lii-kunnan harrastamiseen kaivattaisiin tuolloin enemmän aikaa. Liikunta onkin varmaan ensim-mäisiä ajankäytön muotoja, joista tingitään, kun aikaa on vähäisesti. Kun lapset kasvavat, aikaa ha-luttaisiin enemmän kodin huoltotoihin, eikä lii-kunnalle silloinkaan tunnu löytyvän tarpeeksi ai-kaa. Yhtäältä on tietenkin hyvä, että isät haluaisi-vat liikkua, mutta toisaalta tulos osoittaisi sen, että aikaa liikkumiselle ja urheilulle ei ole tarpeeksi.

Mitkä tekijät vaikuttavat lasten kanssa vietettyyn aikaan?

Seuraavaksi tarkastellaan varianssianalyysin avulla isän ominaisuuksiin, perherakenteeseen sekä työ-hön liittyvien tekijöiden yhteyttä lastenhoitoon käytettyyn aikaan (taulukko 4). Malliin on otet-tu mukaan sosiodemografisia tekijöitä: ikä, kou-lutusaste, sosioekonominen asema ja tulot. Myös isän ansiotyöhön käyttämä aika on mukana riip-pumattomana muuttujana. Lisäksi mukana on puolisoon liittyvistä tekijöistä työmarkkina-ase-ma ja tulot. Perherakennetta kuvaavat muuttu-jat ovat perheen lasten lukumäärä ja nuorimman lapsen ikä.

Muuttujista ansiotyöhön käytetty aika ja nuo-rimman lapsen ikä ovat selvimmin yhteydessä

lastenhoitoon käytettyyn aikaan. Kummankin muuttujan kohdalla yhteys on negatiivinen, eli mitä vanhempia lapset ovat ja mitä enemmän isät työskentelevät kodin ulkopuolella, sitä vähem-män he käyttävät aikaansa lastenhoitoon.

Lasten lukumäärällä on myös tilastollisesti mer-kitsevä yhteys isien lastenhoitoon käyttämään ai-kaan, tosin ei läheskään yhtä vahva kuin lasten iällä tai ansiotyöhön käytetyllä ajalla. Kun lapsia on vain yksi, isät osallistuvat lastenhoitoon ak-tiivisemmin kuin silloin, jos lapsia on useampia. Tämän selittää ehkä osittain se, että ensimmäi-sen ja siinä vaiheessa ainoan lapsen kanssa hoito vie enemmän aikaa, kun kaikki on uutta. Lisäk-si kun lapsia on useampia ja etenkin, kun lapset kasvavat, hoivavastuu jakaantuu useammalle per-heenjäsenelle.

Isän oma ikä ei vaikuta oikeastaan lainkaan siihen, kuinka paljon aikaa hän viettää lastensa kanssa. Myöskään tuloilla ei näytä olevan yhteyt-tä lastenhoitoon käytettyyn aikaan. Tosin puo-lison tulot selittävät jossain määrin perheen isi-en osallistumista lastenhoitoon. Yhteys on posi-

Taulukko 3. Mihin työssä käyvät parisuhtees-sa elävät isät olisivat vuosina 1987–1988 ja 1999–2000 käyttäneet aikaansa, jos sitä olisi ollut enemmän käytössä? Tarkastelu lasten iän mukaan (%)*

	Lapsista väh. yksi alle kouluikäinen 1987–1988/ 1999–2000	Lapset koulu- ikäisiä 1987–1988/ 1999–2000
N	766/407	674/373
Kodin huoltotyöt	15,0/7,8	15,4/10,3
Lasten hoito	6,1/10,1	0,0/2,8
Muiden perheen-jäsenten kanssa keskusteleminen/ seurustelu	7,2/10,5	4,1/8,4
Metsästys ja kalastus	7,0/2,1	13,8/6,3
Liikunnan harras-taminen	26,1/35,1	19,5/32,5
Lukeminen	7,9/7,0	2,9/6,0

*) Mukana ovat vain suosituimmat ajankäytön muodot. Mukana ovat vain ne työlliset, jotka ovat olleet päiväkirjan täyttöpäivänä töissä (ei esimerkiksi vuosilomalla, muulla vapaalla tai sair-raan lapsen kanssa kotona).

Lähde: Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistot 1987–1988 ja 1999–2000; omat laskelmat

tiivinen, eli puolison tulojen noustessa isien lastenhoitoon käyttämä aika lisääntyy. Tulot nousivat äideillä yleensä silloin, kun hän siirtyy äitiys- ja vanhempainvapaalta tai hoitovapaalta töihin tai kun hän etenee urallaan. Molemmissa tapauksissa isän panostus lasten- ja kodinhoitoon on välttämätöntä.

Vaikka koulutusaste ei nouse kovinkaan vahvaksi selittäväksi tekijäksi, on sen yhteys lastenhoitoon käytettyyn aikaan kuitenkin selkeän lineaarinen. Mitä korkeampi koulutus, sitä enemmän isä viettää aikaa lastensa kanssa ja jakaa perheen hoivavastuuta. Tämä yhteys on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Sayer & al.

Taulukko 4. Varianssianalyysi. Työssä käyvien parisuhteessa elävien isien lastenhoitoon käyttämään aikaan vaikuttavat tekijät (muuttajat ja niiden p-arvot tummennettu)¹

Muuttuja	
Ikä	.68
Koulutusaste	2,46*
ei tutkintoa	-21,28*
keskiaste	-14,2
alin korkea-aste tai alempi korkeakouluaste	-5,31
ylempi korkeakouluaste tai tutkijakouluaste	Ref.
Sosioekonominen asema	3,01*
työntekijä	11,06*
alempi toimihenkilö	-5,45
ylempi toimihenkilö	3,33
maatalous- tai muu yrittäjä	Ref.
Tulot	1,62
Ansiotyöhön käytetty aika	52,80***
Puolison työmarkkina-asema	1,43
työllinen	-4,58
ei-työllinen	Ref.
Puolison tulot	4,53*
Lasten lukumäärä	5,58**
1 lapsi	17,98**
2 lasta	13,57**
3 lasta	Ref.
Nuorimman lapsen ikä	62,20***
R ² = 0,22	

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

1. Mukana olevat ajankäytön muodot eivät kata koko vuorokauden ajankäyttöä. Mukana ovat vain ne työlliset, jotka ovat olleet päiväkirjan täyttöpäivänä töissä (ei esimerkiksi vuosilomalla, muulla vapaalla tai sairaan lapsen kanssa kotona).

Lähde: Tilastokeskuksen ajankäyttöaineisto 1999–2000; omat laskelmat

2004; Craig 2006). ”Uuden isyyden” esiin tuleminenkin on siten ainakin osittain seurausta yleisen koulutustason noususta. Vanhat asenteet ja arvot saavat väistyä, kun isien läsnäolon positiivisesta merkityksestä mm. lapsen kehitykselle tiedetään enemmän.

Sosioekonominen asema selittää myös jossain määrin lastenhoitoon käytettyä aikaa. Eniten aikaa lastensa kanssa viettävät työntekijät ja vähiten alemmat toimihenkilöt. Ylemmät toimihenkilöisät viettävät alempia toimihenkilöisiä jonkin verran enemmän aikaa lastensa kanssa, tosin ero ei ole kovinkaan merkittävä. Yksi mahdollinen selitys tähän voi olla, että alemmilla toimihenkilöillä ei välttämättä ole yhtä hyviä mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työaikoihinsa kuin ylemmillä toimihenkilöillä, mikä tänä päivänä tuntuu ennen kaikkea merkitsevän pitkiä työpäiviä ja ylitöitä.

Myös yrittäjät, mukaan lukien maatalousyrittäjät, käyttävät vähemmän aikaa lastenhoitoon kuin työntekijät tai ylemmät toimihenkilöt. Ymmärrettävästi yrittäjien aika on rajatumpaa kuin niiden, joiden työaika on säännöllinen ja työ tapahtuu jotakuinkin normaalin viikkotuntimäärän puitteissa. Aiemmissa tutkimuksissahan on havaittu, että isän johtava asema ja työn henkinen vaativuus vähentää hänen osallistumistaan lastenhoitoon (ks. esim. Grossman & al. 1988). Yrittäjien ero alempiin ja ylempiin toimihenkilöihin ei kuitenkaan ole merkittävä.

Eri tekijät siis vaikuttavat siihen, miten paljon isät käyttävät aikaansa lastenhoitoon. Ymmärrettävästi aikaa lastenhoitoon käytetään enemmän silloin, kun perheen lapset ovat pieniä. Myös lasten lukumäärällä on merkitystä ajankäytön kannalta. Koska aika on rajallinen, on lastenhoitoon käytetty aika riippuvainen siitä, kuinka paljon esimerkiksi ansiotyöhön käytetään aikaa. Vuorokausi koostuu kahdestakymmenestä neljästä tunnista, joiden jakautumista eri toimintoihin on tärkeää ja mielenkiintoista tarkastella. On kuitenkin muistettava, että ajankäyttö on vain lopputulema erilaisista valintatilanteista. Lastenhoidon jakautumiseen perheissä vaikuttavat mm. erilaiset valta- ja neuvotteluprosessit, jotka ajankäyttötutkimuksessa jäivät näkymättömiksi.

Keskustelua

Suomessa perhepolitiikan yhtenä tavoitteena on ollut naisten vapauttaminen kotoa työmarkki-

noille ja siten osaltaan naisten ja miesten välisen tasa-arvon lisääminen. Vaikka tavoitteeseen suhtaudutaan myönteisesti, on tasa-arvoon vielä matkaa sekä työmarkkinoilla että kotona. Käsillä oleva tutkimus osoittaa, että isät osallistuvat aiempaa enemmän lastenhoitoon ja hoivavastuu jakautuu aiempaa tasaisemmin. Pääasiallinen vastuu lastenhoidosta on kuitenkin yhä äideillä.

”Uusi isyys” on ehkä tuloillaan, ja on varmasti perheitä, joissa vastuu lasten ja kodin hoidosta jakautuu tasaisesti. On myös perheitä, joissa isällä on päävastuu lastenhoidosta. Tutkimuksen tulokset vahvistavat kuitenkin, että perinteinen isämalli on yhä olemassa. Isät tekevät enemmän töitä kuin äidit ja osallistuvat vähemmän lastenhoitoon. Vaikka erot isien ja äitien välillä ovat 1990-luvulla kaventuneet, on äideillä yhä isää vähemmän omaa aikaa ja suurempi ajallinen vastuu lasten hyvinvoinnista. Yhä vielä monet äidit tekevät oman työnsä ohessa vielä toisen työpäivän kotona (ks. esim. Bittman & Wajcman 2000).

Perheen sisäinen ajankäyttö ei ole tietenkään stabiili koko ajan, vaan riippuu esimerkiksi lasten iästä. Kun lapset kasvavat, ei lastenhoitoon ylipäätään tarvitse käyttää niin paljon aikaa. Tällöin aikaa esimerkiksi omille harrastuksille jää enemmän. Silti ajasta tuntuu olevan pulaa. Reilusti yli puolet isistä koki, että he olivat joutuneet luopumaan joidenkin asioiden tekemisestä, koska aikaa ei ollut riittävästi. Pienten lasten perheissä aikapulasta kärsi jopa kolme neljästä isästä.

Erityisesti pienten lasten perheissä aikaa haluttaisiin lisää juuri lastenhoitoon ja perheen kanssa seurustelemiseen. Selkeä muutos 1990-luvulla on ollut se, että yhä useammin isät haluaisivat aikaa lisää juuri tällaisiin ns. pehmeisiin asioihin, kun aiemmin aikaa haluttiin enemmän kodin korjaustöihin, auton huoltoon ja muuhun kodin huoltotyöhön. Aikaa kaivattiin lisää myös liikunnan harrastamiseen. Hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että aikaa myös omille harrastuksille löytyisi tarpeeksi. Työn ja perheen yhdistämisen lisäksi voitaisiinkin tänä päivänä puhua työn, perheen ja oman ajan yhdistämisen vaikeudesta.

Mitkä asiat sitten vaikuttavat siihen, kuinka paljon isät käyttävät aikaansa lastenhoitoon? Yhdessä merkittäväksi tekijäksi tässä tutkimuksessa nousi perheen lapsien ikä. Mitä nuorempia perheen lapset olivat, sitä enemmän isä käytti lasten-

hoitoon aikaa. Selväähän on, että kun lapsi kasvaa ja itsenäistyy, hän tarvitsee vähemmän hoivaa.

Melko odotetusti ansiotyöhön käytetty aika vaikuttaa siihen, miten paljon isät viettävät tai heillä on mahdollisuus viettää aikaa lastensa kanssa. Mitä enemmän isät tekevät töitä, sitä vähemmän he käyttävät aikaa lastenhoitoon. Selkeä muutos ajankäytössä 1990-luvulla näyttäisi olevan se, että sekä ansiotyöhön että lastenhoitoon käytetään aiempaa enemmän aikaa. Oman ajan osuus on samalla vähentynyt. Ei siis toisaalta ole mikään ihme, että kiireen ja aikapulan tunne lisääntyi tutkimusajanjaksolla selvästi.

Myös isät elävät ns. ruuhkavuosia juuri silloin, kun lapset ovat pieniä. He tekevät paljon töitä ja pyrkivät silti ottamaan osaa lastenhoitoon tinkiessä omasta ajastaan. Jos työympäristö ei ota huomioon sitä, että miehillä yhtä lailla kuin naisillakin on perhe, joka vaatii läsnäoloa, voi isien olla vaikeaa lisätä lasten kanssa vietettyä aikaa, vaikka he sitä haluaisivatkin. Jouko Huttusen (2000) kuvailema ”poikamieskulttuuri” työpäikoilla ei varmasti edesauta hoivavastuun tasaisempaa jakamista perheissä.

Tällä hetkellä suuntaus näyttäisi oleva hyvä, jos tavoitteena on hoivavastuun tasaisempi jakautuminen perheissä. Jos ajankäytön muutokset jatkuvat samansuuntaisina, erot lastenhoitoon käytetyssä ajassa tulevat kapenemaan entisestään isien ja äitien välillä. Muutosta on kuitenkin vaikea ennustaa, sillä siihen vaikuttavat monet asiat perhepoliittisista valinnoista muutoksiin työmarkkinoilla ja hyvinvointipalveluiden järjestämisessä.

Perheiden ajankäyttö on mielenkiintoinen ja relevantti tutkimusaihe, joka lisää ymmärrystä sekä perheiden hyvinvoinnista että yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten vaikutuksesta ajankäyttöön ylipäätään. Käsillä oleva tutkimus on tehty perustuen 1980- ja 1990-lukujen lopussa kerättyihin väestötason ajankäyttöaineistoihin. Uudempikin aineisto on jo melko vanha, joten tutkimuksen tulokset eivät sinällään kerro isien ajankäytöstä tämän päivän Suomessa. Tulokset osoittavat kuitenkin, että isien ajankäytössä ja ajankäytön toiveissa on tapahtunut muutoksia, ja jos muutokset 2000-luvulla jatkuvat samansuuntaisina, merkitsee se ”uuden isyyden” esiinmarssia, vaikkakin hidasta sellaista.

KIRJALLISUUS

- ALDOUS, JOAN & MULLIGAN, GAIL M. & BJARNASON, THORODDUR: Fathering over Time: What Makes the Difference? *Journal of Marriage and Family* 60 (1998): 4, 809–820
- BARNETT, ROSALIND C. & BARUCH, GRACE K.: Determinants of Fathers' Participation in Family Work. *Journal of Marriage and Family* 49 (1987): 1, 29–40
- BARUCH, GRACE K. & BARNETT, ROSALIND C.: Consequences of Fathers' Participation in Family Work: Parents' Role Strain and Well-being. *Journal of Personality and Social Psychology* 51 (1986): 5, 983–992
- BITTMAN, MICHAEL & WAJCMAN, JUDY: The Rush Hour: The Character of Leisure Time and Gender Equity. *Social Forces* 79 (2000): 1, 165–189
- CARLSON, B. E.: The Fathers' Contribution to Child-care: Effects on Children's Perceptions of Parental Roles. *American Journal of Orthopsychiatry* 54 (1984): 123–136
- CRAIG, LYN: Parental education, time in paid work and time with children: an Australian time-diary analysis. *The British Journal of Sociology* 57 (2006): 4, 553–575
- DEUTSCH, FRANCINE & LUSSIER, JULIANNE B. & SERVIS, LAURA J.: Husbands at Home: Predictors of Paternal Participation in Childcare and Housework. *Journal of Personality and Social Psychology* 65 (1993): 6, 1154–1166
- GROSSMAN, FRANCES K. & POLLACK, WILLIAM S. & GOLDING, ELLEN: Fathers and children: Predicting the quality and quantity of fathering. *Developmental Psychology* 24 (1988): 1, 82–91
- HAATAJA, ANITA: Pohjoismaiset vanhempainvapaat kahden lasta hoitavan vanhemman tukena. *Janus* 12 (2004): 1, 25–48
- HARRIS, KATHLEEN M. & MORGAN, S. PHILIP: Fathers, Sons, and Daughters: Differential Paternal Involvement in Parenting. *Journal of Marriage and Family* 53 (1991): 3, 531–544
- HOCHSCHILD, ARLIE & MACHUNG, ANNE: *The Second Shift*. New York: Penguin Books, 2003
- HUTTUNEN, JOUKO: Isä perheessä. Sosiaalinen aikakauskirja 87 (1993): 6, 6–10
- HUTTUNEN, JOUKO: Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa: Laurinen, Leena (toim.): *Koti kasvattajana, elämä opettajana*. Juva: WS Bookwell Oy, 2000
- HÄMÄLÄINEN, ULLA & TAKALA, PENTTI: Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Teoksessa: Lilja, Reija & Asplund, Rita & Kauppinen, Kaisa (toim.): *Perhevaapaalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007
- LAMMI-TASKULA, JOHANNA: Isät vapaalla. Ketkä pitävät isyyys- ja vanhempainvapaata ja miksi? *Yhteiskuntapolitiikka* 68 (2003): 3, 293–298
- LAMMI-TASKULA, JOHANNA: *Parental Leave for Fathers? Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland*. Helsinki: Stakes, 2007
- LESLIE, LEIGH A. & ANDERSON, ELAINE A. & BRANSON, MEREDITH P.: Responsibility for Children: The Role of Gender and Employment. *Journal of Family Issues* 12 (1991): 2, 197–210
- LUNDBERG, ULF & FRANKENHAEUSER, MARIANNE: Stress and Workload of Men and Women in High-Ranking Positions. *Journal of Occupational Health Psychology* 4 (1999): 2, 142–151
- LUNDBERG, ULF & MÄRDBERG, BERTIL & FRANKENHAEUSER, MARIANNE: The total workload of male and female white collar workers as related to occupational level, number of children and age. *Scandinavian Journal of Psychology* 35 (1994): 4, 315–327
- MCBRIDE, BRENT & MILLS, GAIL: A Comparison of Mother and Father Involvement With Their Preschool Age Children. *Early Childhood Research Quarterly* 8 (1993): 4, 457–477
- MESIAISLEHTO-SOUKKA, HELINÄ: *Perheenlisäys isien kokemana – fenomenologinen tutkimus*. Oulu: Oulun yliopisto, 2005
- MÄKELÄ, MAIJA: Äiti perheessä. Sosiaalinen aikakauskirja 87 (1993): 6, 4–6
- NICHD EARLY CHILD CARE RESEARCH NETWORK: Factors Associated With Fathers' Caregiving Activities and Sensitivity With Young Children. *Journal of Family Psychology* 14 (2000): 2, 200–219
- NIEMINEN, TARJA: *Tasa-arvobarometri 2008*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008
- PETERSON, RICHARD R. & GERSON, KATHLEEN: Determinants of Responsibility for Child Care Arrangements Among Dual-earner Couples. *Journal of Marriage and Family* 54 (1992): 3, 527–536
- PLECK, JOSEPH H.: *Paternal Involvement: Levels, Sources, and Consequences*. Teoksessa: Lamb, Michael E. (toim.): *The Role of Father in Child Development*. New York: Wiley and Sons, 1997
- RUSSELL, GRAEME: *Shared-caregiving Families: An Australian Study*. Teoksessa: Lamb, Michael E. (toim.): *Nontraditional Families: Parenting and Child Development*. New Jersey: Lawrence Erlbaum, 1982
- SALMI, MINNA & LAMMI-TASKULA, JOHANNA (toim.): *Puhelin, mummo vai joustava työaika. Työn ja perheen yhdistämisen arkea*. Helsinki: Stakes, 2004
- SAYER, LIANA C. & GAUTHIER, ANNE H. & FURSTENBERG, FRANK F. JR.: Educational Differences in Parents' Time With Children: Cross-National Variations. *Journal of Marriage and Family* 66 (2004): 5, 1152–1169
- TAKALA, PENTTI: Uuden isyysvapaan ja isän muiden perhevapaiden käyttö. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 43/2005. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2005
- TILASTOKESKUS: *Tietoa tilastoista. Ajankäyttötutkimus*. 2008. Saatavilla: <http://www.stat.fi/meta/til/akay.html>, 23.1.2009
- VUORI, JAANA: *Isyyden mallit ja isien valinnat*. Teoksessa: Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.): *Isäkirja*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 2004.

Aineisto

Tilastokeskus: Ajankäyttötutkimus 1987–1988

Tilastokeskus: Ajankäyttötutkimus 1999–2000.

ENGLISH SUMMARY

Minna Ylikännö: Fathers' time use: the rise of new fatherhood (Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi)

This article uses Statistics Finland data from 1987–1988 and 1999–2000 to study fathers' time use patterns in two-provider families with children. The question of whether and to what extent fathers today take parental leave has recently received much public debate. However in view of the broader issue of the reconciliation of work and family life it would be equally, if not more important to address the question of how much quality time working fathers spend with their children.

The results show that, despite some movement towards greater gender equality in the 1990s, mothers continue to spend far more time in childcare even in families with two working parents. In the early 2000s fathers spent somewhat more time in childcare than 10 years earlier, whereas among women the opposite was true. It is possible, therefore, that a new kind of fatherhood may slowly be gaining ground where fathers assume equal responsibility with mothers for housekeeping and childcare.

On the other hand, fathers' time use patterns are al-

so being affected by growing pressures in the workplace. As time is a limited resource, the amount of time available for childcare and gainful employment has also been reduced. Yet for reasons of personal well-being it is important that people have enough time to engage in their own leisure activities. During the 1990s the amount of time that fathers had all for themselves showed a tendency to decline, leading to more frequent experiences of lack of time. However, in contrast to the situation in the late 1980s, fathers no longer wanted more time for their own leisure activities or for odd jobs around the house; what they wanted above all was more time to spend with their family.

Overall, then, fathers' time use is moving in an encouraging direction in view of the goal of a more equal distribution of responsibilities within the family. It is obviously difficult to predict how things will change in the future, but the experiences gained with parental leaves suggest that we may indeed be heading towards a more equitable society in terms of parental time use.

KEY WORDS:

fatherhood, time use, childcare